

Zalán (Lipák) Tibor másodéves bölcsészhallgató. Saját belső problémáit úgy törekszik versekké ötvözni, hogy azok az önmagával való tisztázás során másokéivá váljanak. Valamennyi költeményéből kisugárzik, hogy a másokhoz őszintén szólás — s ezzel másokat is őszinteségre készítetés — igénye igen erős benne; mégis vagy éppen ezért önmagával szemben állított mércéjét igen magasra tette. S hogy elvárásainak megfelelőhessen szüntelenül keresi az új és újabb élményanyagot, illetve sajátos kifejező eszközeit. Elményekben, érzelmeiben egyre gazdagodó nyílt egyénisége, fokozódó felelősségérzete (amivel többek között lapunk irodalmi rovatának gondozásán is fáradozik), tiszta, világos képalkotása máris egyéni — tehetségről tanúságot tevő — hangot ad verseinek.

Zalán Tibor versei:

KŐÁLARC-ARCOD

Erdőben bolyong kifosztott hangod.

Kőálarc-arcod azomra dermed.

Isten ujján ül az, aki elmegy,

Égbe suhognak föl veled a fák.

I. nyugtató

most háttal ülök a napnak
ne lássam lemenésed
tüskés bozótban
fennakadva vergődik
[örömmöm

most olyan jó
háttal ülni a napnak
és elhinni
játék csak lemenésed

2. nyugtató

Baranyi Istvánnak

semmibe nyúlok
ág az ujjad
kőhögésed
kövek gördülése
meredek falakon

míg várokozol
fű alá rejtéd
édessé érett
meleg csöndű bánatod

a hídról vízbe
dobott pénzen
éj-arc pörög
elsüllyedt tájakra
vándorol a part

szőke fényben
érkezik a nyugalom
ülébe von
szelid ringással
ajkadig betakar

Táj lángoló csikóval

zöldben játszik
a piros indulat
öled nyugodt rejtéken
térdig hóban
apró lángocska
elsőfü lö
legel deres fátalakat
kortyol a kődből
hol hal fog halászt
s ezüstmű építi
főlé a csönd
éggajduló
karcsú templomát

HAVAZIK

Molnár Idának

Kell a szívnek ez a lobogó hőésés
Fagyvöllök ha országolnak
guillotine-cilinder hogy legyen a fején
s mint a világháborúba fulladt hajórajok
elmerülnek el a rozsdás szarvasnyomok

Megőrül olyankor
omlás halásos meredélyes
ne maradj magad
tenyered
mert megformálta már koporsód
becsukódik — — — ne hagyj
légy elvetemült és havazz
falazd hallgatással körül
magad

hogy megmaradj

Lobogjon a hó lobogjon szüntelen
a szív hőésése
guillotine-cilinder hogy legyen a fejére
fagyvöllök ha országolnak
halálra induló virágzások éjén
adj inni a sápadt álmódóknak

„Jót s jól!”

Középiszkolás korunkban ezzel a Kazinczy-idézzel köszöntötték a győri országos szép magyar beszéd verseny résztvevőit.

1975. május 8-án is ennek szellemében rendezték meg a JATE tanárjelöltjeinek helyes magyar beszéd versenyét. A hagyományoknak megfelelően előbb az egyoldali szabadon választott, majd a kötelező szöveg szép és helyes felolvasására került sor.

A zsüri elnöke, dr. Nyíri Antal egyetemi tanár értékelte a hallgatók teljesítményét. A vetélkedő győztese: Kovács Gabriella IV. éves, a második helyezettje Poklos Péter II. éves hallgató lett. A két harmadik helyezett: Szalai Éva II. éves és Bácskai Mihály IV. éves hallgató.

A versenyen mindkét előadói irányzatnak akadtak képviselői: voltak, akik egyszerűen érzelmi telítettségű mentesen olvastak, míg mások megtalálták az értelem és érzelm helyes arányát a szöveg felolvasásakor.

Sajnos, a szép és helyes magyar beszéd versenyen a hallgatók közül csak nagyon kevesen jelentek meg.

Mi az oka ennek? Az ok abban is kereshető, hogy felsőfokú tanintézetekben (kivéve a Színház- és Fiművészeti Főiskolát) a beszéd művelésére csak igen kevés figyelmet — s így minimális tantervi óraszámot — szentelnek. A másik ok: a szép magyar beszéd versenyel egyidőben kezdődött meg az orosz helyes kiejtési és fordítási verseny, (amelynek értékelése még nem fejeződött be).

Valamennyiünk érdeke, hogy a felnövő nemzedék szépen beszéljen anyanyelvén. Ezért kérjük az illetékeseket, hogy tekintsék mindenütt fontosnak a szép kiejtést, ahonnan az ifjúság „bármilyen rendű-rangú nevelői” kikerülnek.

B. E.

A nyelvjárásokról

Bizonyára mindenki tapasztalta már utazásai vagy idegenekkel való beszélgetései során, hogy vidékenként különbségek vannak az emberek beszédében. Másképpen ejtik a szavak egy részét Zalában, másképpen Salgótarján környékén vagy Szeged vidékén. A különbségek többnyire hangzásbeliek: *góla*, *pála*, *foló* mondják a Dunántúli bizonyos tájain ehelyett: *gólya*, *pálya*, *foljó*; másutt az *alma*, *ablak* stb. a hangja hallik rövid *á*-val, ajakkerekítés nélkül; megint másutt *ő*-znek: *mőgyök*, *köjl*, *szeretöm*. Mindezek nyelvjárásai jelenségek.

Mai nyelvünknek két fő változata van: a nemzeti nyelv és a népi nyelv. A nemzeti nyelv rendszere, belső szervezete viszonylag egységes a nyelvet beszélő egész nép számára, még akkor is, ha a népesség egy része nem beszéli ezt a változatot. Írott formája az irodalmi nyelv, beszélt formája a köznyelv. Normatív nyelvtípus ez, normák kötik (helyesírás, kiejtési stb. szabályok), és ő maga normaként áll a nyelvhasználok előtt. A másik változat a népi nyelv, amely csak a nyelvet beszélők egy részének egységes és amelynek területenkénti, vidékenkénti változatait nyelvjárásoknak hívjuk; foglalkozásbeli, társadalmi, műveltségi alapon való, úgynevezett függőleges tagolódását pedig csoport- és rétegváltozatoknak.

A nyelvjárások tehát a népi nyelv területileg differenciált változatai. A nemzeti nyelv kialakulása előtti időkben — tehát a XIX. századot megelőzően — a nyelvjárásoknak különlegesen nagy szerepük volt, tulajdonképpen csak ez a nyelvi forma létezett és ez, az egységesülés is a nyelvjárásokból jött létre. A nemzeti nyelv kialakulása után is nagy hatása volt a tájnyelv, különösen a szépirodalom nyelvére. De a városi lakosság számának növekedésével, a nyelvi egységesülés erőinek hatására (belső népmozgalmak, jó közlekedési lehetőségek, a műveltségi szint emelkedése, a rádió majd a televízió szerepe) megváltozott a nyelvjárások helyzete. Ma a nyelvjárások fokozatosan háttérbe szorultak, pusztultak. A nyelvjárásban beszélők száma az utóbbi évtizedekben jelentősen csökkent, és a csökkenés folyamatos. Ma már a falvak lakosságának jelentős része „kétnyelvű”, azaz nemcsak megérti, hanem beszélni is tudja a köznyelvet, vagy legalábbis annak regionális változatát. Főleg a középkorúakra jellemző ez, a fiatalab-

Nagy csaták után

Néhány gondolat dr. Somlyai Magda könyvéről

A hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára megjelent könyv nem elsősorban a szakmai közönségnek, hanem sokkal inkább a közvélemény számára íródott. A szerző maga külön is jelzi ezt a szándékát. S a könyv elolvasása után joggal mondhatjuk, hogy az 1944—45. évek, az új élet kezdetének bemutatása igen szemléletes.

Az események kronológiáját követve különösen arról kapunk képet, „hogyan éltek, gondolkodtak, cselekedtek, mit vártak, mit reméltek, miért és hogyan küzdöttek a dolgozó osztályok és rétegek az ország felszabadításának hónapjaiban.”

Az eddig már megjelent szakirodalmi leírások és szakmai elemzések tényanyagán túl élő elemzést olvashatunk Somlyai Magda könyvében a kitelepítés okairól és körülményeiről, a nem katonai közigazgatás megszervezésének módjáról a szovjet csapatok által már felszabadított területeken, a faszizmus elleni harc lehetőségeiről és annak megítéléséről, valamint a földreform létrejöttéről és végrehajtásának főbb kérdéseiről. A szerző a magyar földkérdés egyik szakértője, s így szinte magától értetődik, hogy a parasztság szerepének elemzése a könyv egyik legérdekesebb része. E cikk írójának — a legszemélyesebb családi példák miatt — különösen izgalmas volt elolvasni azokat a sorokat, amelyek a 600/1945. M. E. sz. rendeletről szólnak. Mit jelentett az addigi gazdasági cselédnek a földigénylés, a birtoklevél, miért volt a földosztás „lehetőség és ígéret” — e kérdésekre kaphatunk választ.

A könyv egésze jellemző az összefüggések komplex elemzése, újabb momentumok felfedezése. Így: a koalíciós politika bemutatása, a nemzeti bizottság és igazoló bizottságok munkájának leírása, sőt az iskolák beindításának körülményei, politikai kérdései is részletes megvilágítást nyernek.

Összességében megismertet bennünket a szerző e „sorsdöntő hónapok történetével”, a cselekvő nép útjával. Mindezt úgy valósítja meg, hogy e közben világosan megrajzolja azt a törekvést is, ami az ország vérkeringésének megindításához feltétlenül kellett. Elemzi a koalíciós politika lényegét, jelentőségét, s központi kérdésként ír a Magyar Kommunista Párt kezdeményező szerepéről.

A könyv stílusa világos, nemcsak a szakmai kör számára érthető. Egészében érződik rajta az emberség, a kommunista megközelítés. Somlyai Magda számtalan irattári dokumentumra hivatkozik, s mindezt igen olvasmányosan írja le, a könyvnek ez külön érdeme.

A bevezetés utal arra, hogy a szerző könyvét a fiataloknak azért ajánlja, hogy „közelebb kerülne hozzájuk ez a tőlük már kicsit távol álló, általuk oly nehezen érthető időszak.” A könyv arra tanít, hogy ne csak sodortassuk magunkat az eseményekkel, hanem legyünk annak cselekvő részesei is. Már csak e tanulság miatt is érdemes elolvasni! (Kossuth K. 1975.)

DR. MICHELLER MAGDOLNA

Studium Generale

A bölcsészkaron már hosszabb ideje lehetünk tanúi egy kezdeményezésnek. A Studium Generale, az egyetemi előkészítőről van szó. Azt hiszem, nem kell külön bizonygatni, milyen fontos, hogy mindenkinek egyenlő esélyeket biztosítsunk az egyetemi továbbtanulás során. A hátrányos helyzetű tanulókat fokozottan segítenünk kell, hogy a tehetséges gyerekek ne kallódjanak el. Erre igen jó lehetőséget nyújt ez a forma.

Mintegy 300—350 középiszkolással tartjuk rendszeresen a kapcsolatot. Bács-Kiskun, Békés, Szolnok és Csongrád megye gimnazistái magyar, angol, orosz és német szakos egyetemistáktól kapnak segítséget. Ennek jó formája a levelezés. Tanév közben postán szaktárgyi feladatokat küldünk a jelentkezőknek. Ők megírják a megoldásokat és azt, milyen gondjaik voltak annak elkészítésekor. Minden tanszéken van egy instruktur, aki szakmai segítséget ad, ha szükséges.

A másik — nagyon népszerű — forma a táborozás. Nyaranta 12 napot táborozunk a harmadikosokkal, tavasszal pedig általában 4 napot töltünk az érettségizőkkel, amolyan „edzőtáborban”. Így mindenki kétszer is lehetőséget kap a felvételi előtt, hogy találkozzon az egyetem oktatóival, hallgatóival, megismerje a várható követelményeket. Ezek a táborok hasznosak és nagyon népszerűek.

Idéi tavaszi táborunkban 60 érettségiző vett részt. Elméleti előadásokat hallgatták, gyakorlati foglalkozásokon próbálták ki tudásukat. Néhány új testtel is megismerkedtek. De színházban, moziban is voltak. Táborzáráskor csak azt sajnálták, hogy már vége...

Már szervezzük a nyári tábort is. Valószínűleg július elején rendezzük. A pontos program még most alakul. Jó lenne, ha minél többen bekapcsolódnának a szervező-előkészítés feladataiba!

Azok az egyetemisták, akik már régebben „Stúdiomoznak” szeretik ezt a munkát. Van valami varázsa — egyszerűen nem lehet abbahagyni, emberségben gyarapodnak a felvételizők és az egyetemisták is. S egy jövőendő pedagógus számára talán nincs ennél szebb feladat.

DR. VÉGH JÓZSEF MIHÁLY

TÓTH VALÉRIA